

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Czesław Siekierski

Warszawa, 22 maja 2024 r.
znak sprawy: DEJ.re.058.3.2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Dotyczy: interpelacji Pani poseł Anny Baluch nr 2708 w sprawie wsparcia produkcji i przetwórstwa żywności ekologicznej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 2708, identyczną jak interpelacja nr 2386 informuję, że szczegółowe informacje na temat działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspierających produkcję i przetwórstwo żywności ekologicznej zawarte są w Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021-2030, opublikowanym na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ramowy-plan-dzialan-dla-zywnosci-i-rolnictwa-ekologicznego-w-polsce>

Źródła finansowania działań zawartych w Planie to m. in. budżet krajowy, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (dalej: PROW 2014-2020), Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (dalej: PS WPR 2023-2027), Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (dalej: KPO), Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich + oraz Fundusze Promocji. Szczegółowe informacje na temat przedmiotowych źródeł wsparcia znajdują się na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wsparcie-rolnictwa-ekologicznego>

Poniżej przedstawiam najważniejsze działania wspierające producentów i produkcję ekologiczną w Polsce.

Instrumentem wsparcia rolników ekologicznych jest przede wszystkim działanie „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020 oraz **I.8.11 Interwencja - Rolnictwo ekologiczne PS WPR 2023-2027**, finansowane w ramach II filaru Wspólnej Polityki Rolnej UE, w oparciu o przepisy UE i wymienione wyżej programy (PROW 2014 - 2020, PS WPR 2023-2027) oraz przepisy krajowe (w szczególności ustawa PROW 2014-2020¹, rozporządzenie ekologiczne PROW 2014-2020² oraz ustawa PS WPR 2023-2027³ i rozporządzenie ekologiczne PS WPR 2023-2027⁴).

Rolnicy realizujący zobowiązania ekologiczne **w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014–2020** będą składali ostatnie wnioski o przyznanie płatności ekologicznych w 2024 r. Zobowiązania te kończą się w dniu 14 marca 2025 r. W 2023 r. o przyznanie płatności ekologicznych (finansowanych z PROW 2014–2020) ubiegało się **ponad 16,5 tys. rolników, do ok. 385 tys. ha**. W latach 2019–2023 starano się zapewnić stabilność zasad wsparcia i jednocześnie uwzględniać wnioski płynące z przebiegu realizacji tego działania oraz postulaty rolników i organizacji związanych z sektorem rolnictwa ekologicznego. Dokonywane zmiany w głównej mierze dotyczyły uproszczenia i uelastycznienia niektórych, pierwotnie przyjętych rozwiązań. W 2023 r., ze względu na przedłużenie okresu wdrażania PROW 2014-2020 (wynikające z przepisów UE⁵) i zwiększenie budżetu działania dokonano istotnego zwiększenia stawek płatności (wsparcia dla rolników) i przyjęto rozwiązania harmonizujące działanie „Rolnictwo ekologiczne” z projektowaną interwencją - Rolnictwo ekologiczne. W latach 2023-2024

¹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.).

² Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2018 r. poz. 1784, z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 412 i 1530).

⁴ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 791 i 1830).

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022 (Dz. Urz. UE L 437 z 18.12.2020, str. 1).

gospodarstwa ekologiczne, które przystąpiły do działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020 będą otrzymywały płatności na zasadach określonych w PROW 2014-2020, natomiast dla pozostałych gospodarstw ekologicznych dostępne będzie wsparcie w ramach Interwencji - Rolnictwo ekologiczne PS WPR 2023-2027. W ramach tej interwencji rolnicy mogą ubiegać się o płatności ekologiczne do powierzchni upraw objętych systemem rolnictwa ekologicznego (uprawy w okresie konwersji i uprawy już ekologiczne). Rolnicy korzystający z takiego wsparcia podejmują 5-letnie zobowiązania ekologiczne. W zależności od prowadzonych upraw oraz ich statusu rolnicy mogą liczyć na płatności w wysokości od 1043 zł/ha do 3105 zł/ha. Rolnicy posiadający do 10 ha użytków rolnych mogą skorzystać ze wsparcia ryczałtowego w wysokości 1640 zł/ha bez względu na rodzaj prowadzonych upraw. Ponadto, rolnicy realizujący zobowiązania ekologiczne, którzy zapewnią w swoich gospodarstwach obsadę zwierząt na poziomie od 0,3 DJP/ha do 1,5 DJP/ha (wszystkich użytków rolnych w gospodarstwie) mogą otrzymać dodatkową płatność, tj. premię za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą, w wysokości 573 zł/ha. Budżet interwencji na lata 2023-2027 to około 905 mln euro.

W 2023 r. o przyznanie płatności ekologicznych **w ramach PS WPR 2023-2027** ubiegało się **ponad 6,6 tys. rolników do powierzchni ok. 136 tys. ha**. W ramach PS WPR zapewniono kontynuację wsparcia rolnictwa ekologicznego na zasadach zbliżonych do tych obowiązujących w ramach PROW 2014- 2020, a tym samym zrealizowano postulat partnerów społecznych i rolników o zapewnieniu stabilności wsparcia sektora. Dodatkowo, wprowadzono korzystne dla rolników i rozwoju sektora nowe płatności z tytułu łączenia w gospodarstwie produkcji roślinnej i zwierzęcej (premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) oraz postulowany przez sektor produkcji ekologicznej uproszczony system wsparcia dla małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi. W ramach interwencji wdrożono również szereg uproszczeń, które sprzyjają przechodzeniu przez rolników na ekologiczne metody produkcji oraz ułatwiają realizację już podjętych zobowiązań ekologicznych m.in. przez zwiększanie swobody w podejmowaniu decyzji o ewentualnym przejściu na inny kierunek produkcji.

Nabory wniosków w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020 oraz I.8.11 interwencji „Rolnictwa ekologiczne” rozpoczęły się 15 marca 2024 r. i potrwać do 1 lipca 2024 r.

Niezależnie od powyższego, wsparcie rolników ekologicznych realizowane jest również poprzez płatności do zwierząt ekologicznych (ekoschemat – dobrostan zwierząt PS WPR) oraz dopłaty z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia ekologicznego materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany (Pomoc de minimis).

Dodatkowo, wsparcie inwestycji i rozwoju gospodarstw ekologicznych zaplanowano w interwencjach PS WPR 2023-2027, w których **rolnik może liczyć na interwencje dedykowane lub mechanizmy premiowe** (w dostępie do wsparcia lub intensywności wsparcia) w jeśli uczestniczy w systemie rolnictwa ekologicznego. Dla rolników ekologicznych zaprogramowano odrębny zakres wsparcia inwestycyjnego w ramach **interwencji I.10.1.1. „Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)”**. W ramach tej interwencji przewidziano cztery obszary wsparcia – A, B, C i D, przy czym obszar B skierowany jest do rolników, którzy prowadzą produkcję ekologiczną. **W obszarze B pomoc** będzie przyznawana na operacje dotyczące produkcji ekologicznej w gospodarstwach, które polegają na:

- budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji ekologicznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych obiektów); operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli do utrzymywania zwierząt gospodarskich muszą zakładać wyłącznie bezuwięzowe utrzymanie zwierząt; lub
- stosowaniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego, w tym w budynkach lub budowlach służących do produkcji ekologicznej, lub
- zapewnieniu wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, lub
- zwiększaniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowywalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej), w tym operacje polegające

- na budowie lub modernizacji budynków lub budowli lub zakupie sprzętu do: przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych, lub
- zakupie lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia do ekologicznej produkcji rolnej, lub
 - budowie albo zakupie elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej.

Pomoc w obszarze B dotyczy gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną na rynek, w przypadku których co najmniej 80% powierzchni użytków rolnych albo co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych i cała produkcja zwierzęca jest objęte tym system w dniu składania wniosku o przyznanie pomocy. Wysokość wsparcia wynosi w obszarze B:

- a) 1 mln zł – w przypadku inwestycji polegających na: – budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji ekologicznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych obiektów) lub – zapewnieniu wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań,
- b) 300 tys. zł – w przypadku pozostałych inwestycji.

Pomoc na rolnictwo ekologiczne została zaakcentowana również **poprzez wyższy poziom intensywności tej pomocy**. W interwencji 10.1.1 przewidziano **wsparcie na poziomie 65% kosztów operacji** kwalifikujących się do wsparcia w przypadku rolników, którzy mają nie więcej niż 40 lat lub realizują operację w gospodarstwie prowadzącym działalność ekologiczną (obszar B). **W pozostałych przypadkach intensywność pomocy wynosi 45%**. Rolnictwo ekologiczne jest też w preferencyjny sposób traktowane w przypadku określonych rodzajów produkcji. Przykładowo, w ramach interwencji 10.1.1 chów drobiu co do zasady nie będzie wspierany, przy czym jeżeli będzie to ekologiczny chów drobiu albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z konwencjonalnego na ekologiczny wówczas wsparcie będzie mogło być przyznane. Orientacyjny czas naboru wniosków w ramach ww. interwencji wyznaczono od 5 września 2024 r. do 11 października 2024 r.

Preferencyjne traktowanie rolnictwa ekologicznego dotyczy także innych interwencji PS WPR 2023-2027, w ramach których wyodrębniono obszar wsparcia dedykowany

rolnictwu ekologicznemu oraz ustanowiono wyższy poziom wsparcia. Kolejnym przykładem może być **interwencja I.10.5**. „Rozwój małych gospodarstw”, w której pomoc kierowana do rolników posiadających gospodarstwa rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 25 tys. euro. Celem tej interwencji jest zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, który powinien zostać osiągnięty, w szczególności, poprzez: powiązanie produkcji ze sprzedażą (skrócenie łańcucha dostaw), zmianę profilu produkcji, poprawę jakości produkcji, zwiększenie wartości dodanej produktu. W interwencji „Rozwój małych gospodarstw” są wspierane operacje dotyczące:

- 1) produkcji rolnej lub produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami innymi niż ekologiczne lub
- 2) produkcji ekologicznej lub produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami ekologicznymi, lub
- 3) rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach Krótkich Łańcuchów Dostaw (KŁD): Rolniczy Handel Detaliczny, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie.

Pomoc jest przyznawana w formie płatności ryczałtowej w kwocie:

- 1) **120 tys. zł – w przypadku operacji** dotyczącej rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD oraz operacji dotyczącej produkcji ekologicznej w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną;
- 2) **100 tys. zł – w przypadku pozostałych operacji**. Maksymalny dopuszczalny poziom pomocy wynosi 85% kosztów operacji.

Dodatkowo, w tej interwencji uczestnictwo w systemach jakości jest jednym z kryteriów wyboru operacji, przy czym za uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego przyjęto najwyższą punktację (4 punkty), pod warunkiem objęcia tym systemem co najmniej 50 % użytków rolnych gospodarstwa rolnika. W ramach interwencji są wspierane inwestycje materialne i niematerialne służące do prowadzenia produkcji rolnej, w tym ekologicznej, i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie lub rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD, w tym:

- 1) inwestycje budowlane;
- 2) wyposażenie budynków lub budowli;

3) zakup nowych maszyn, urządzeń i sprzętu, w tym sprzętu komputerowego;

4) wartości niematerialne i prawne.

Aby uzyskać punkty za uczestnictwo w ww. systemie jakości (w tym rolnictwa ekologicznego), co najmniej 50% użytków rolnych gospodarstwa musi być objęta tym systemem. Reasumując, w interwencji „Rozwój małych gospodarstw” przyjęto priorytetowe traktowanie gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną (wyższa kwota wsparcia) oraz *preferencje* punktowe za uczestnictwo/planowane uczestnictwo w systemach jakości (z najwyższą punktacją dla systemu rolnictwa ekologicznego). Orientacyjny czas naboru wniosków w ramach ww. interwencji wyznaczono od 25 lipca do 22 sierpnia 2024 r.

Rolnictwo ekologiczne, jest także ważnym elementem przy ubieganiu się o wsparcie w ramach **interwencji I.11** „Premie dla młodych rolników”. W przypadku interwencji „Premie dla młodych rolników” dodatkowe punkty na etapie rozpatrywania wniosków o przyznanie pomocy przyznaje się, jeżeli wnioskodawca uczestniczy w systemie jakości w związku z rozwojem działalności rolniczej w gospodarstwie lub zobowiąże się do uczestnictwa w systemie jakości najpóźniej w roku docelowym, a w przypadku rolnictwa ekologicznego – do objęcia tym systemem co najmniej 50 % powierzchni UR tego gospodarstwa w roku docelowym. Ponadto, przyznanie punktów za uczestnictwo w systemach jakości wiąże się z zobowiązaniem beneficjenta do uczestnictwa w systemie jakości do końca okresu związania celem, a w przypadku rolnictwa ekologicznego – z zobowiązaniem do objęcia tym systemem co najmniej 50 % docelowej powierzchni UR tego gospodarstwa. Orientacyjny czas naboru wniosków w ramach ww. interwencji wyznaczono od 19 czerwca do 19 sierpnia 2024 r.

W odniesieniu do przetwórstwa informuję, że wsparcie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego w Polsce nakierowane jest przede wszystkim na rozwój mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), które należą do polskiego kapitału i są głównym odbiorcą produktów rolnych wytwarzanych przez lokalnych producentów, co wpływa na integrację kluczowych ogniw łańcucha żywnościowego (rolnik – przetwórcą). W KPO sektor rolno-spożywczy został wyróżniony spośród pozostałych działów gospodarki, jako szczególnie ważny w tworzeniu stabilnych warunków wzrostu gospodarczego po pandemii COVID-19 i w czasach kryzysu żywnościowego.

Przedsięwzięcia inwestycyjne, w tym wsparcie przetwórstwa i wprowadzanie do obrotu żywności ekologicznej, zostało uwzględnione **w ramach inwestycji A1.4.1 KPO „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i środków spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu”**. Celem powyższej inwestycji jest zwiększenie odporności podmiotów łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych na kryzysy, w tym przyspieszenie inwestycji prywatnych sektora MŚP, a także wzmocnienie krótkich łańcuchów dostaw i systemu redystrybucji żywności oraz zwiększenie konkurencyjności gospodarstw rolnych przez wdrożenie i upowszechnienie innowacyjnych rozwiązań z zakresu „rolnictwa 4.0.”. Inwestycja obejmuje m. in. wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) przetwórstwa rolno-spożywczego (podmioty istniejące i nowo zakładane) w obszarze rolnictwa ekologicznego. Wspierane są inwestycje w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym ekologicznych przez rolników oraz osoby prowadzące lub rozpoczynające działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) i działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL) - w tym dofinansowanie w zakresie zakupu maszyn i urządzeń do przetwarzania, przechowywania i sprzedaży produktów, specjalistycznych środków transportu oraz rozbudowy infrastruktury.

W ramach **interwencji I 10.7.1 „Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja)”** – poza gospodarstwem PS WPR, wsparcie przetwórstwa ekologicznego znajduje się w **Obszarze B** – który skierowany jest do podmiotów sektora rolno-spożywczego posiadających status MŚP (tj. prowadzących działalność gospodarczą jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwa), które przetwarzają i wprowadzają do obrotu produkty rolne, objęte certyfikatem systemu rolnictwa ekologicznego. Wsparcie w ramach powyższego instrumentu będzie dotyczyło realizacji działań inwestycyjnych na obszarach wiejskich, które mają wzmocnić pozycję rynkową przetwórców sektora MŚP objętych systemem rolnictwa ekologicznego, wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywności ekologicznej na rynkach lokalnych a także promować współpracę w ramach łańcucha wartości poprzez obowiązek podpisywania umów na dostawy pomiędzy rolnikami objętymi systemem rolnictwa ekologicznego, a ekologicznym przemysłem przetwórczym.

Pierwszy nabór wniosków w ramach powyższej interwencji z PS WPR planowany jest w drugiej połowie 2025 r., czyli po zakończeniu realizacji naborów w ramach Inwestycji KPO A.1.4.1.

W ramach **interwencji I 10.6.2.** „Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie” w okresie 2025-2027 przewidziano wsparcie dla beneficjentów (rolnik, domownik, małżonek rolnika, mikroprzedsiębiorca oraz MŚP), które nakierowane jest na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową rolników/ mikroprzedsiębiorców/przedsiębiorców (MŚP), wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego, a także promować współpracę w ramach łańcucha wartości. Preferencyjnością zostały objęte zrównoważone metody przetwarzania, wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych, uczestnictwo w systemach jakości żywności (rolnictwo ekologiczne). Nabór wniosków w ramach ww. interwencji ruszył 1 marca 2024 r. i jest to nabór ciągły.

Jednocześnie, w ramach **działania 9** „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” PROW 2014-2020 realizowane jest nadal wsparcie dla zorganizowanych form współpracy producentów, tj. grup producentów rolnych i organizacji producentów. Wsparciem w ramach tego działania zostały objęte przedsiębiorstwa zrzeszające rolników, w tym rolników ekologicznych, które uzyskały status grupy producentów rolnych po dniu 1 stycznia 2014 r., i które spełniły dodatkowe warunki kwalifikowalności, w tym powinny wykonywać swoją działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo. Szczegóły dostępu do wsparcia określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach działania 9 „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” objętego PROW 2014-2020 (Dz. U. z 2016 r. poz. 1284, z późn. zm.). Jest to wsparcie celowe, które ma pomóc zbudować stabilną i konkurencyjną pozycję na rynku producentów, zrzeszonych w formie zorganizowanego podmiotu gospodarczego. Ze środków ww. działania, grupa może finansować działania, jakie zaplanowała w planie biznesowym. Plan ten może być także zmieniany w trakcie uzyskiwania wsparcia, poprzez dostosowanie go do realiów rynkowych i potrzeb producentów, przy zachowaniu celów jego realizacji.

Wsparcie finansowe jest realizowane w formie rocznych płatności w okresie pierwszych pięciu lat od uznania grupy producentów rolnych lub organizacji producentów i stanowi procentowy ryczałt od wartości przychodów netto danego podmiotu ze sprzedaży produktów lub grup produktów, wytworzonych przez jego członków w poszczególnych latach i sprzedanych odbiorcom niebędącym jego członkami oraz podmiotami z nimi powiązаныmi. Wsparcie w okresie pierwszych pięciu lat kształtuje się następująco: 10%, 9%, 8%, 7% i 6% wartości przychodów netto, odpowiednio w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku okresu wsparcia. Poziom wsparcia nie może przekroczyć równowartości 100 000 euro w każdym roku pięcioletniego okresu pomocy. Wypłata ostatniej raty wsparcia nastąpi po potwierdzeniu prawidłowej realizacji planu biznesowego. Uzyskane wsparcie może być przeznaczane zarówno na cele administracyjne jak i na inwestycje, a podejmowane przez beneficjenta działania zależą od niego samego. Uzyskane środki mogą być wykorzystane np. na zakup sprzętu niezbędnego do produkcji, urządzeń czy budynków do przechowywania zebranych produktów itd. Jednocześnie, z otrzymanego wsparcia ryczałtowego, producenci mogą także sami tworzyć np. kampanię informacyjno-reklamową na rzecz produktów, które wytwarzają. Ze wsparcia w ramach ww. działania 9 „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” PROW 2014-2020 skorzystała dotychczas jedna grupa producentów rolnych uznana w kategorii rolnictwa ekologicznego i otrzymała dotychczas za I, II i III rok działalności wsparcie w wysokości 1 065 923,41 zł. Należy zauważyć, że w ramach działania 9 „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” PROW 2014-2020 nie będzie już naborów wniosków o przyznanie pomocy, ale w ramach interwencji I.13.2 PS WPR kontynuowane jest wsparcie dla grup producentów rolnych i organizacji producentów, na podobnych zasadach jak w PROW 2014-2020. Celem interwencji jest zwiększanie działalności producentów rolnych we wspólnych strukturach, jakimi są organizacje producentów i grupy producentów rolnych oraz odpowiednio ich zrzeszenia i związki. Kryteria wyboru operacji do przyznania pomocy obejmują w ramach przedmiotowej interwencji prowadzenie przez członków produkcji w systemach jakości żywności, w tym w systemie produkcji ekologicznej. Orientacyjny czas naboru wniosków w ramach ww. interwencji wyznaczono od 19 września 2024 r. do 24 października 2024 r.

Ponadto, działania na rzecz zwiększania opłacalności produkcji oraz wzmocnienia konkurencyjnej pozycji producenta rolnego na rynku są jednym z priorytetów MRIRW w zakresie rozwoju sektora rolno-spożywczego w Polsce. Odpowiedzią na tę potrzebę może być integracja pozioma producentów rolnych, poprzez utworzenie grupy producentów rolnych, co jest także możliwe w kategorii produkty rolnictwa ekologicznego. Możliwość utworzenia takiego podmiotu daje ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 395 oraz z 2023 r. poz. 412) oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2016 r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, ze względu na które mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 417, z późn. zm.). W celu uzyskania statusu grupy producentów rolnych producenci muszą najpierw utworzyć przedsiębiorstwo, zarejestrować je w Krajowym Rejestrze Sądowym, a następnie złożyć wniosek o uznanie za grupę producentów rolnych do Dyrektora Oddziału Regionalnego ARiMR, właściwego ze względu na siedzibę tego przedsiębiorstwa, do którego musi dołączyć plan biznesowy. Sama procedura tworzenia grupy producentów rolnych wymaga najpierw wyboru formy prawnej, w jakiej rolnicy będą funkcjonować. Przepisy dopuszczają każdą z form prawnych jako prowadzenie przedsiębiorstwa przez grupę, jak dotąd powstawały przede wszystkim spółdzielnie i spółki, rzadziej stowarzyszenia oraz zrzeszenia. Rolnicy muszą więc zdecydować sami, którą formę wybrać. Grupy producentów rolnych mogą powstawać w 28 kategoriach produktów, a jedną z nich jest rolnictwo ekologiczne. Zgodnie z ww. rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2016 r. w sprawie wykazu produktów (...), w przypadku rolnictwa ekologicznego wymagane jest członkostwo min. 5 producentów w grupie oraz osiągnięcie minimum 50 tys. przychodów rocznie z produkcji sprzedanej łącznie przez członków do grupy producentów rolnych. Wspólne działanie w grupie powinno służyć m.in. obniżeniu kosztów produkcji poprzez możliwość tańszych hurtowych zakupów środków do produkcji a także możliwości pozyskiwania nowych rynków zbytu, dzięki hurtowym dostawom wystandaryzowanych produktów.

Ponadto, na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzrost liczby przetwórci ekologicznych, który może być związany ze **zwiększeniem ilości kampanii promocyjno-informacyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w obszarze systemów jakości**, a także wzrostem wiedzy konsumentów dotyczącej rozpoznawania produktów ekologicznych. Zwiększenie liczby podmiotów przygotowujących produkty ekologiczne może również wynikać z coraz szerszej dostępności i zwiększającej się ilości raportów z badań na rzecz produkcji ekologicznej, corocznie dotowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w których zawarte są zalecenia ułatwiające produkcję ekologiczną. Należy podkreślić, że zintensyfikowano działania informacyjno-promocyjne na rzecz zwiększenia świadomości konsumentów o walorach produktów ekologicznych, a także rozszerzono działania upowszechniające logo produkcji ekologicznej UE, które wyróżnia na rynku certyfikowaną żywność ekologiczną. Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w obszarze informacji i edukacji nt. produkcji ekologicznej realizowane są na rynku krajowym na kilku płaszczyznach. Dedykowane przekazy kierowane są do rolników/producentów, do konsumentów oraz do dzieci. Celem działań skierowanych do producentów jest zwiększanie zainteresowania rolnictwem ekologicznym i produkcją ekologiczną, z przekazaniem jasnych wskazówek, przepisów, know-how oraz przedstawieniem dobrych praktyk. W tych projektach, informacja i edukacja w zakresie zasad produkcji ekologicznej to budowanie rozbudowanych przekazów z konkretnymi wskazówkami dla wszystkich zainteresowanych. Konsumentów, w tym dzieci, uświadamiany o szeregu informacji jakie komunikuje logo produkcji ekologicznej UE oraz zachęcamy do zwracania uwagi na informacje zawarte na opakowaniach produktów spożywczych. Intensywne, ogólnopolskie działania mające na celu edukację w zakresie żywności ekologicznej prowadzone były dotąd przez MRiRW w telewizji, prasie, radiu, na warszawskich rowerach miejskich, w szkolnym dzienniczku elektronicznym, w Internecie, w tym w social mediach oraz z wykorzystaniem outdooru. Kampania kontynuowana jest również w bieżącym roku, a kolejne projekty będą systematycznie uruchamiane. W ramach kampanii **#KupujŚwiadomie PRODUKT EKOLOGICZNY** przekonujemy konsumentów, że ich wybór ma ogromne znaczenie. Edukujemy w zakresie świadomych decyzji zakupowych oraz zwracania uwagi na informacje zawarte na etykietach produktów spożywczych. Komunikujemy, czym jest certyfikowany produkt ekologiczny. Ponadto, narzędziem, za pomocą którego odbywa się promocja

i informacja o logotypie są materiały promocyjno-informacyjne, na których umieszczone jest logo produkcji ekologicznej UE. Materiały te wykorzystywane są podczas wydarzeń rolniczych, takich jak: targi, wystawy, spotkania branżowe oraz seminaria.

Najważniejsze działania informacyjno-promocyjne zrealizowane w ostatnich miesiącach są następujące:

- 1) Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne, który ma celu promocję dobrych praktyk w zakresie rolnictwa ekologicznego, wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwach rolnych oraz upowszechnianie wiedzy z zakresu rolnictwa ekologicznego,
- 2) Konkurs na „najlepszego doradcę ekologicznego”, którego idea jest promowanie pracy doradców zaangażowanych w rozwój rolnictwa ekologicznego, szczególnie w zakresie wdrażania innowacyjnych rozwiązań i popularyzacji przetwórstwa na poziomie gospodarstwa,
- 3) Test Wiedzy o Rolnictwie Ekologicznym dla młodzieży szkół rolniczych, którego celem m.in. jest zwiększenie poziomu wiedzy uczniów szkół sektora rolno-spożywczego na temat rolnictwa ekologicznego oraz żywności ekologicznej,
- 4) 2-dniowa konferencja przygotowana w ramach obchodów Dnia Rolnictwa Ekologicznego,
- 5) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej w audycjach telewizyjnych, pt. "Magazyn Rolniczy. Rolnictwo ekologiczne" na antenie TVP 1,
- 6) Kampania informacyjna dotycząca zagadnień związanych z rolnictwem ekologicznym i produktami ekologicznymi polegająca na produkcji felietonów i ich emisji w programie „Z klimatem i z pasją” na antenie Polsat 2 oraz emisji powtórek programu na antenach Super Polsat, Polsat News i Polsat News 2 oraz Wydarzenia24,
- 7) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej na antenach Polskiego Radia w pakiecie Trójwymiar oraz na portalu Polskiego Radia, polegająca na produkcji i emisji spotu radiowego dot. rolnictwa i produkcji ekologicznej, produkcji podcastów oraz ich emisji na portalu Polskie Radio.pl, produkcja banera promującego podcasty oraz jego emisja na portalu Polskie Radio.pl, produkcja i emisja spotu promującego podcasty,

- 8) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej, polegająca na umieszczeniu wątków w audycjach telewizyjnych, pt.: "Pytanie na Śniadanie" na antenie TVP 2,
- 9) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej, polegająca na produkcji i emisji spotu informacyjno-edukacyjnego dotyczącego rolnictwa i produkcji ekologicznej na antenie TVP 1, TVP 2 oraz TVP Info,
- 10) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej, polegająca na produkcji spotu dla dzieci, pt. "Skąd się biorą produkty ekologiczne" oraz emisji tego spotu na antenach TVP 1, TVP 2 oraz TVP ABC,
- 11) Kampania dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej, polegająca na produkcji spotu oraz emisji banneru zapraszającego do strefy Ministerstwa zorganizowanej podczas wydarzenia pod nazwą „Dzień polskiej Ekologii – kiermasz żywności wysokiej jakości” na antenie Katolickiego Radia Diecezji Płockiej, na stronie głównej KRDP www.krdp.fm. Wydarzenie to zostało zorganizowane w ramach obchodów Europejskiego Dnia Rolnictwa Ekologicznego. Kampania dotyczyła również emisji spotu dotyczącego rolnictwa i produkcji ekologicznej na antenie Katolickiego Radia Diecezji Płockiej,
- 12) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej na antenach Polskiego Radia w pakiecie Trójwymiar oraz na portalu Polskiego Radia, polegająca na produkcji i emisji spotu radiowego dot. rolnictwa i produkcji ekologicznej nawiązującego do materiału filmowego dla dzieci „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, produkcji i emisji słuchowisk dla dzieci, zapowiedzi redakcyjnych do słuchowisk, realizacji konkursu plastycznego, produkcji podcastów oraz ich emisji na portalu Polskie Radio.pl, produkcji banera promującego konkurs plastyczny oraz jego emisji na portalu Polskie Radio.pl oraz produkcji i emisji spotu promującego słuchowiska,
- 13) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej w audycji telewizyjnej, pt. "Magazyn Rolniczy" na antenie TVP 1,
- 14) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej polegająca na umieszczeniu grafiki informacyjnej dotyczącej rolnictwa i produkcji ekologicznej na rowerach miejskich wchodzących w skład Warszawskiego Roweru Publicznego,

- 15) Kampania informacyjno-edukacyjna polegająca na emisji radiowego spotu informacyjno-edukacyjnego dotyczącego rolnictwa i produkcji ekologicznej na antenie Katolickiej Rozgłośni Radiowej FIAT,
- 16) Kampania informacyjna na mobile, dotycząca zaproszenia do strefy Ministerstwa, zorganizowanej podczas „Dnia Polskiej Ekologii - kiermaszu żywności wysokiej jakości” w Płocku. Wydarzenie zorganizowane w ramach obchodów Europejskiego Dnia Rolnictwa Ekologicznego,
- 17) Kampania informacyjno - edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej na stronach logowania szkolnego dzienniczka elektronicznego i w jego aplikacji mobilnej,
- 18) Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca rolnictwa i produkcji ekologicznej składająca się z kampanii odstonowej w regionalnych serwisach internetowych, na urządzeniach mobilnych, oraz publikacji artykułu z materiałem video,
- 19) Kampania informacyjno-edukacyjna polegająca na emisji radiowego spotu informacyjno-edukacyjnego dotyczącego rolnictwa i produkcji ekologicznej na antenie Radia Warszawa,
- 20) Organizacja atrakcji dla dzieci w strefie Ministerstwa podczas wydarzenia pn. „Dzień Polskiej Ekologii - Kiermasz Żywności Wysokiej Jakości”, których celem było zwiększenie zainteresowania społecznego żywnością ekologiczną oraz wzrost popularności i popytu na te produkty,
- 21) Organizacja prezentacji produktów wysokiej jakości, w tym produktów ekologicznych podczas krajowych wydarzeń/seminariów/konferencji/szkoleń,
- 22) Prezentacja polskich produktów wysokiej jakości, w tym ekologicznych, wykorzystywanych podczas spotkań, konferencji itp.,
- 23) Wykonanie i dystrybucja materiałów informacyjno-promocyjnych z logotypem produkcji ekologicznej podczas wydarzeń/seminariów/konferencji w celu upowszechniania logo,
- 24) Przeprowadzenie szkolenia wspólnie z Urzędem Zamówień Publicznych dotyczącego wykorzystania produktów ekologicznych w realizacji zielonych zamówień,
- 25) Uruchomienie profilu „PL EKO” w mediach społecznościowych (Facebook) popularyzującego podstawowe informacje o rolnictwie ekologicznym ze szczególnym uwzględnieniem logo produkcji ekologicznej.

Warto podkreślić, że PS WPR przewiduje również bezpośrednie wsparcie grup producentów działających w ramach systemów jakości żywności, w tym systemu rolnictwa ekologicznego. **Interwencja I.13.3** „Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności”, przewiduje wsparcie grup producentów, którzy wytwarzają na terytorium RP produkty rolne lub środki spożywcze, przeznaczone bezpośrednio lub po przetworzeniu do spożycia przez ludzi w ramach m. in. systemu produkcji ekologicznej. Wsparcie może być kierowane do grup producentów składających się z producentów i przetwórców ekologicznych. Polega ono na refundacji do 70% kosztów kwalifikowalnych poniesionych z tytułu przeprowadzenia działań o charakterze informacyjno-promocyjno-marketingowym dotyczących produktów wysokiej jakości wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności, w tym produktów ekologicznych pochodzących z systemu produkcji ekologicznej. Pomoc jest udzielana do kosztów:

- 1) reklamy w mediach, w szczególności w Internecie, telewizji, radiu lub prasie;
- 2) promocji w punktach sprzedaży;
- 3) przygotowania stoisk;
- 4) materiałów reklamowych;
- 5) udziału w pokazach, wystawach lub targach;
- 6) organizacji szkoleń lub konferencji;
- 7) przygotowania, administrowania stroną internetową, prowadzenia profilu beneficjenta w mediach społecznościowych do celów związanych realizacją operacji, lub innych prowadzonych działań w Internecie realizowanych przez podmioty niebędące członkami grupy producentów;
- 8) najmu powierzchni reklamowej;
- 9) wynagrodzenia dostawców towarów lub usług realizowanych przez podmioty niebędące członkami grupy producentów;
- 10) najmu środków trwałych albo amortyzacji zakupionych środków trwałych, w przypadku gdy zakup jest bardziej opłacalny lub najem jest niemożliwy;
- 11) poniesionych poza siedzibą beneficjenta:
 - a) podróży samolotem w klasie ekonomicznej, koleją lub innym publicznym środkiem transportu w II klasie,
 - b) podróży samochodem, przy czym koszt podróży za 1 kilometr ustala się do wysokości stawki określonej w przepisach w sprawie warunków ustalania

oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy, obowiązującej w dniu ich poniesienia,

c) zakwaterowania, wyżywienia oraz przejazdów – do wysokości określonych zgodnie z przepisami w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, obowiązujących w dniu ich poniesienia;

12) wytworzenia bezpośrednio przez beneficjenta produktów rolnych lub środków spożywczych będących przedmiotem operacji, wykorzystanych do degustacji w ramach realizowanej operacji, z wyłączeniem kosztu marży;

13) tłumaczeń, których wykonanie jest niezbędne do zrealizowania operacji;

14) podatku od towarów i usług (VAT), na zasadach określonych w wytycznych podstawowych;

15) wynagrodzenia podmiotów zarządzających kampaniami marketingowymi (w przypadku realizacji kampanii marketingowej przez podmiot zarządzający kampaniami marketingowymi) w wysokości 5% sumy kosztów kwalifikowalnych, o których mowa w pkt 1-14 i nie więcej niż 20 000 zł na całą operację, wykazanych na fakturze wystawionej przez podmiot zarządzający kampanią marketingową, którą oblicza się na podstawie kosztów wynikających z dokumentów księgowych wystawionych przez pierwotnych dostawców towarów i usług.

Interwencja I.13.4 „Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności”, również wspiera producentów i przetwórców ekologicznych, bowiem ma na celu wzmocnienie i rozwój współpracy producentów w ramach m. in. systemu produkcji ekologicznej oraz rozwój produkcji i zapewnienie dostępności na rynku produktów wytwarzanych w tym systemie produkcji. Wsparcie obejmuje dwa obszary:

A) zarządzanie współpracą – ryczałt (100%) dotyczący zarządzania wspólnymi działaniami w danym systemie jakości żywności,

B) refundacja do 70% kosztów kwalifikowalnych wynikających z planu rozwoju współpracy w danym systemie jakości żywności, polegających na:

- 1) badaniach, analizach i ekspertyzach;
- 2) badaniach i analizach laboratoryjnych próbek produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności, których posiadanie jest wymagane

- w danym systemie jakości lub niezbędne dla zapewnienia pożądanej jakości produktu przez członków grupy producentów;
- 3) doradztwie, szkoleniach, konsultacjach dotyczących danego produktu wytwarzanego w ramach danego systemu jakości żywności lub metody produkcji;
 - 4) uzyskaniu i utrzymaniu ochrony wspólnego znaku towarowego;
 - 5) pozyskiwaniu licencji i ponoszeniu kosztów opłat związanych z programami wspierającymi wiedzę i umiejętności, zarządzanie, dostęp do informacji - wyłącznie w zakresie dotyczącym danego systemu jakości żywności (portale specjalistyczne, programy do zarządzania, programy wspierające rolnictwo precyzyjne itp.).

Orientacyjny czas naboru wniosków w ramach ww. interwencji wyznaczono od 17 września 2024 r. do 17 października 2024 r.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi informowało rolników i przetwórców ekologicznych o dostępnych mechanizmach wsparcia finansowego podczas konferencji i innych spotkań z rolnikami. Rolnicy byli również informowani o mechanizmach wsparcia produkcji ekologicznej za pośrednictwem programu Magazyn Rolniczy TVP w 2023 przeprowadzono 12 takich audycji, przygotowywane są kolejne.

Informuję, że terminy naborów wniosków w ramach poszczególnych interwencji przedstawionych w niniejszym piśmie, mogą ulec zmianie. Aktualny harmonogram naborów wniosków o przyznanie pomocy w 2024 r. prowadzi Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pod adresem: <https://www.gov.pl/web/arimr/harmonogram-naborow-wnioskow-o-pryznanie-pomocy-w-2024-r-w-ramach-planu-strategicznego-dla-wspolnej-polityki-rolnej-na-lata-2023-2027>

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi również udziela corocznie **dotacji na rzecz badań naukowych w rolnictwie ekologicznym**. W tym celu, MRiRW zwraca się do środowiska zajmującego się rolnictwem ekologicznym o zidentyfikowanie problemów występujących w sektorze oraz potrzeb zgłaszanych przez rolników i przetwórców. Na podstawie przesłanych propozycji przygotowywana jest lista tematów badawczych, których realizacja może być wspierana z ww. dotacji. W ramach prowadzonych badań duży nacisk kładzie się na współpracę pomiędzy organizacjami

producentów i przetwórców, a ośrodkami naukowymi prowadzącymi badania w zakresie rolnictwa ekologicznego. Dotychczas zrealizowane badania ukierunkowane były na znalezienie innowacyjnych rozwiązań dla pojawiających się problemów w produkcji rolniczej i w przetwórstwie ekologicznym. Uzyskane wyniki badań w rolnictwie ekologicznym są systematycznie upowszechniane na stronie internetowej organizacji badawczej, której została udzielona dotacja. Odsyłacze do stron z wynikami badań zamieszczane są na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wykaz-tematow-badawczych-z-zakresu-rolnictwa-ekologicznego-realizowanych-w-latach-2004-2023>

Ponadto, w celu upowszechnienia wyników badań, corocznie MRiRW przy współpracy z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Radomiu organizuje **szkolenia on-line tzw. webinaria podsumowujące badania**. Wszystkie wyniki badań, zrealizowane na podstawie przyznanych dotacji dostępne są na ww. stronie internetowej MRiRW. Jak corocznie, przygotowywana jest publikacja w wersji elektronicznej, zawierająca streszczenia wyników prowadzonych badań i jak dotychczas są one umieszczone na stronie internetowej oraz przesłane do doradców i przekazane do Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi. Ważnym podkreślenia jest fakt, iż na podstawie wyników uzyskanych przez lata prowadzenia badań przygotowywane są publikacje tzw. metodyki, które obejmują wytyczne dla producentów ekologicznych. Metodyki są na bieżąco aktualizowane. Producenci ekologiczni mogą je pobrać ze strony Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/metodyki-dla-produkcji-ekologicznej>

Z wyrazami szacunku

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Czesław Siekierski
/podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów